

לעילוי נשמת

אאמו"ר הגאון רבי דב בן רבי זלמן זצלה"ה

נלב"ע כב שבט תשפ"ד

אמי מורתי הצדקנית מרת שיינא בת רבי ישראל שלום ע"ה

נלב"ע יד סיון תשע"א

דברי ישר

לקוטים, מוסרים ופרפראות בפשט ובדרש

בפרשת השבוע ובעניני דיומא

ביומא כסליו וכו' י"ד

פרשת וזאת הברכה ושמות תורה
 תשפ"ז - שנה ט"ז
 גליון תרס"ב - 662

צורת ישר

ברכם שהשטן לא ישלוט בהם

**וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ
 הָאֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ**

איתא בפסיקתא דרב כהנא והובא גם בילקוט שמעוני עה"פ אשריך ישראל, א"ר אבין כל ימיו של משה היה מבקש לברך את ישראל ולא היה מניחו מלאך המות לברכו, מה עשה משה, נטלו וכפתו תחת רגליו וברכם לפניו, הדא הוא דכתיב וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ - לפני מי? לפני זה שהיה מושלך תחת רגליו.

ומה ברכה ברכם? הושיעה את עמך וברך את נחלתך ויָרֶם וְנִשְׁאָם עַד הָעוֹלָם תהלים כח ט.

וצריך הבנה מדוע ברכם דוקא ברכה זו, ומצאתי בספר תקנתא דמשה בחלק תקנה לתקנתא שכתב לבאר כי פסוק זה הוא התנגדות למהמ"ו שהוא השטן, הוא היצה"ר הוא המהמ"ו, מג' פנים.

הא' - הוא היצה"ר המסית לעבירה שעליו אמרו בגמרא קידושין ל: שאלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, וזה מה שאמר בתחילת הפסוק הושיעה את עמך, שיהא להם לעזר ולהושיע נגד יצה"ר.

הב' - הוא השטן המסטין, ואיתא במדרשים בזמן שישראל שלוי ביניהם, אין שטן ואין פגע רע, וזה כי ברכת הקב"ה היא השלוי שנאמר תהלים כט יא ה' יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשְּׁלוֹם, ואמר בברכה ויְבָרֵךְ אֶת נַחֲלָתְךָ שִׁיבְרַכְם בּוֹה וידחה השטן על ידי זה.

הג' - הוא מהמ"ו - לבטל המיתנה מכל אי אפשר שכך נגזר, אך מיתת הצדיקים הוא ע"י נשיקה ולא ע"י מהמ"ו, והאלישיך הקד' ביאר במזמור ה' רעי לא אחסר ... גם כי אלך בְּגִיא צִלְמִי לֹא אִירָא רַע כִּי אֶתָּה עִמָּדִי - בקש דוד מהקב"ה שיהיה ה' רעי, ואז איני מתיירא מן רע - הוא המהמ"ו, ואמר משה בברכה ויָרֶם - מלשון רעי - ואז לא ימותו על ידי מהמ"ו, רק ע"י הקב"ה בנשיקה ויתקיים בהם וְנִשְׁאָם עַד הָעוֹלָם.

ולכן, כאמור, בירכם כשהמהמ"ו כפות תחת רגליו בברכה זו.

ברכת משה לחיי העוה"ב

**וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרַךְ מֹשֶׁה
 אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**

בדברי דוד רבי ח"ד גרינגלאס זצ"ל אומר כי מטרת הברכות שברך משה את בניי לפני מותו, הוא הנאות העולם הבא ולא הנאות העולם הזה כפי שיכול להשמע מתוכן הברכות.

וזה מלשונו: אפשר לפרש שהתורה שנקראת זאת כדאיתא בע"ז ב: כלום יש בכם מגיד זאת, ואין זאת אלא תורה שנאמר בדברים ד, מד וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה.

זה הוא הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בָּרַךְ מֹשֶׁה וגו', אעפ"י שנדמה שהברכות הם הנאות העוה"ז, בכ"ז עיקר שבירך אותם שלא יחסר להם טוב הוא כדי שיוכלו לעסוק בתורה שנקראת זאת, כדאיתא ברמב"ם הלכות תשובה בפרק תשיעי שעיקר הברכות הוא כדי שיהיו פנוים לעסוק בתורה.

לא ניכר אורם

וְאֵתָּה מִרְבַּבְתָּ קֹדֶשׁ דְּבָרִים לָג, ב

מצינו בתורה עוד ב' פעמים שהזכיר רבבות, פעם אחת בפרשת בהעלותך במדבר י, לו רַבְּבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל, ובסדרה שלנו להלן פסוק יז וְהֵם רַבְּבוֹת אֶפְרָיִם, ובשניהם נכתב בכתוב מלא וא"ו, וכאן הכתיב חסר ללא וא"ו.

לבאר הענין כתב בספר שדה יער מונקאטש תרמ"ח על פי מה שפירש"י מרבבת קדש - ועמו מקצת רבבות מלאכי קדש, שהקב"ה בא עם מלאכיו.

אם כן כשהגיע עם המלאכים היה אורו של הקב"ה גלוי ולעומת זאת אורם של המלאכים היה בגדר של "שרגא בטיהרא", שלא היה ניכר כל אורם וכאילו לא היו שם למול אורו של הקב"ה, ועל כן נכתב חסר, כי היו חסרים ממציאותם.

על ידי ההלכות ניתן לקבל השגה בתורה

מימינו אֲשֶׁר־לָמוֹ דְּבָרִים לָג, ב

אמר בספרי: מימינו אֲשֶׁר דָּת לָמוֹ - תורה כולה אֲשֶׁר, אלמלא דת ניתנה עמה - אין אדם יכול לעמוד בה.

דת - הם הלכות התורה ובלעדי הדת אי אפשר לאחוז ולתפוס את התורה.

ומבאר מרנא רבי אהרן קוטלר זצ"ל כי מפני שההשגה שלנו בתורה מצומצמת מאד, וכל סיפורי התורה הם סודות עמוקים, וכדבריהם ז"ל בר"ר א, ב: 'בי נסתכל וברא עולמו', שכל העולמות נבראו ע"י התורה, וכלולים בה כל סודות הבריאה והסודות עליונים, מעשה מרכבה ומעשי בראשית [ועיין ברמב"ן בהקדמתו לפירוש התורה שהאריך בזה] ואלמלא דת ניתנה עמה - אין אדם יכול לעמוד בה', ומה שיכולים לקנותה ולהתחבר לדברים - הוא רק ע"י ההלכות המשתייכות לעולם הזה, אשר יש לנו מושג בזה, ועל ידי כך אפשר להגיע אח"כ גם להאש, להסודות ופנימיות התורה.

והוא שכל הלכות התורה מה שנקראו דת, וכן כל מוסרי התורה - נובעים הם מהאש של תורה, מפנימיותה, והן בבואה שלה, ויכולים על ידם לעמוד בה.

שמיני עצרת - השלמת השמחות

כתב הרמב"ם במורה נבוכים ח"ג פרק מג צאתנו מסכות למועד שני ר"ל שמיני חג העצרת, הוא להשלים בו מן השמחות מה שאי אפשר לעשותו בסכות אלא בבתיים הרחבים ובבנינים.

הראוי לשמח בתורה ולזמר בניגונים

וזה מלשון מרנא רבי עקיבא איגר אגרות קכט :

מכתבכם הגיעני ... ואך אודיע לכם איך תתנהגו לימים הבאים, אם יזדמן כזה שהש"ץ הקבוע אינו רוצה או שאינו יכול לנגן בליל שמחת תורה נוסח אתה הראת לדעת וההקפה בס"ת לזמר ולנגן הזמירות והתשבחות כנהוג, ראוי לכבד לאיש בן תורה ועוסק בכל השנה בלימוד תורת ד', ורק לפרקים מפסיק במה שצריך לעסוק בפרנסת ביתו, לאיש אשר אלה לו ראוי לשמח בתורה ולזמר בניגונים זמירות ותשבחות ולו קדימה בזה מאנשים אחרים שאינם בגדר הזה, וזהו עצמו בכלל כבוד התורה במה שבחרים איש כזה ובהיפוך הוי בזיון התורה ח"ו.

דידכם דש"ת, הק' עקיבא בהרב מוהר"מ גינז"ל

השמחה ביחידות על חמלתו עלינו

על עצם יום שמיני עצרת כתב רבי יחזקאל סרנא זצ"ל דליות יחזקאל ח"ג עמ' רא לבאר מהות שמחת היום, כי אף לאחר שעברנו את חודש אלול בהכנה ליום הדין, ראש השנה שכל באי עולם עוברין לפניו, הכפרה של יוה"כ, החסיון בסוכות תחת כנפיו יתב' בצל ענני כבוד - הסוכה, וכל אלו גורמים לשמחה לפני ה', אבל עדיין התיקון של בנין האדם וגם השמחה מהתיקון אינו שלם, כי בסוכות עדיין עוסקים גם עם האומות שמקריבין עליהם פרים.

אבל בשמיני עצרת שכמו שאמרו בגמרא סוכה נה: משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה, ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך, ובפסיקתא [מובר] הלשון: למלך שבאת לו שמחה, כל שבעת ימי המשתה היה בנו של מלך טורח עם האורחין, וכיון שיצאו שבעת ימי המשתה אמר המלך לבנו יודע אני שכל שבעת ימי המשתה היית טורח עם האורחין, עכשיו אני ואתה נשמח יחד, ע"כ. ובגמ' שם: שאהנה ממך, פירש"י ז"ל אין לי הנאה וקורת רוח בשל אלו אלא בשלך, עכ"ל.

אבל בשמיני עצרת מתגלה אהבה מיוחדת, דוגמת לעתיד לבא, כי ה' שהוא נשגב לבדו שמח יחד עם עם לבדד ישכון, וזהו התקון השלם.

בהמשך הדברים עמ' רד ממשיך לבאר מהות ענין שמחת תורה ביום שמיני עצרת, כי ביום זה כפי שמשמע מהפיוטים היו שמחים לא רק למנהגינו שמסיימין את התורה בכל שנה, אלא גם למנהג שהיו מסיימים אחת לג' שנים, אבל בשמיני עצרת היו עושים שמחת תורה גם בלי שגמרו התורה, והטעם כי שמחה זו היא שלב בסולם העליה שלאחר הימים הנוראים, והענין מתבאר על פי מה שכתב מרנא הגר"א בביאורו לשה"ש כי אהבה רבה היא מתן תורה, וחמלה גדולה ויתרה חמלת עלינו הוא הלוחות השניות שזכו למשכן בגלל מה ששבו בתשובה ויוה"כ לאחר חטא העגל.

ולכן אנחנו בשמיני עצרת שהוא גמר בחינת יום הכיפורים, שמחים בשמחת החמלה גדולה ויתרה שזכינו לה בלוחות השניות אחר המחילה.

שמחה זו שונה מענין חג השבועות, שהוא זמן אהבה רבה, כי כעת זה זמן החמלה גדולה ויתרה וזה מהות השמחה ביום זה.

במחשבתו ולא במעשה

וְזָרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מִהָרָא פֶּאֶרְן דְּבָרִים לָג, ב

פרש"י שחזר על בני עשו וישמעאל שיקבלו את התורה ולא רצו.

אומר הנחלת יעקב הנתיח"מ, נראה כוונת רז"ל בזה, שלא החזיר התורה במעשה לכל האומות, כי אם במחשבה, שהיה הקב"ה משוטט במחשבתו למי ראוי ליתן התורה, וראה שאי אפשר ליתן לשום אומה מהאומות, רק לישראל.

בלשון תרגום - שהמלאכים לא יבינו

וְאֵתָה מִרְבֶּבֶת קִדְשׁ דְּבָרִים לָג, ב

רבי אליהו הכהן האיתמרי בעיני העדה מפרש וְאֵתָה מִרְבֶּבֶת שהקב"ה עזב את העליונים המה הרבבות קודש - מלאכים [המ"ם של רִבֶּבֶת מתפרשת באופן של 'יציאה מתוך'] והלך לשכון אצל התחתונים - עם ישראל.

בזה מתבאר מדוע השתמשה התורה בלשון תרגום וְאֵתָה ולא בלשון הקודש ובא, שהרי המלאכים אינם מבינים לשון תרגום, וכתב בלשון תרגום כדי שהמלאכים לא יבינו שאומר שעזב אותם והלך לשכון עם התחתונים, ויתקנאו בהם בישראל.

עלה ונתעלה, ומתוך המעלה הגדולה ברכם

וְיִקְבֹּר אֹתוֹ בְּגִ' דְּבָרִים לָד, ו

נכתב בְּגִ' חסר א'.

מביאים ממרנא הגר"א זיע"א, כי נכתב חסר לרמז כי לפני מותו התעלה משה במעלה גדולה מאד יותר ממה שהיה עד עתה איש אלוקים קדוש והיה ראש וראשון לכל הנביאים ועלה למרום וזכה לקבל את התורה, וכעת השיג ונתגלו לו סודות ורזים נפלאים בענין שלש עשרה מדותיו של הקדוש ברוך הוא ואשר השיגם כעת בבת אחת מה שלא השיג כל ימי חייו.

ועל כן אמר בראש הסדר וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּרְךָ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ, כי מפני שהיה איש האילוקים ברכתו תתקיים ועתה ביותר תתקיים הברכה מפני שלפני מותו נתעלה במעלה יתירה כאשר השיג את סודן ומהותן של י"ג מידותיו של הקב"ה.

בכו למשה לפני מיתתו

וַיִּבְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב

שְׁלֹשִׁים יוֹם וַיִּתְּמוּ יָמֵי בְּכִי אֲבֵל מֹשֶׁה דְּבָרִים לָד, ח

איתא בספרי וַיִּבְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה הָרִי אֶחָד. וַיִּתְּמוּ יָמֵי הָרִי שָׁנִים. בְּכִי אֲבֵל מֹשֶׁה הָרִי ג'.

שְׁלֹשִׁים יוֹם אלו מה טיבם? אלא מלמד שבכו אותו קודם למיתתו ל'.

ביאור הדברים, הוקשה לספרי כיצד בכו על משה ל' יום והרי אמרו מו"ק כז: שלשה ימים לבכי, ולא יותר.

ומדייק הספרי כי אכן, לאחר מיתתו בכו רק ג' ימים, ומה שנאמר שְׁלֹשִׁים יוֹם - שבכו לפני מותו.

דברי ישרים

גליון יקא"ת 511

פרשת השבוע לצעירי העאן

בהוצאת מכון דברי יושר

פרשת וזאת הברכה ושמחת תורה תשפ"ז

במה בפרישה

תמצית דברי הפרשה
בשילוב פירושים ודרושים

ולתורתו, לברכה הארצה ביותר.

שבט בגמין שבנחלתו שכן בית
המקדש מתברך מיד לאחר שבט
הפחנים, ולאחריו שבט יוסף
שבנחלתו היה משכן שילה.

לאחר שבך את בני כחל חוזר

משה לברך את בני לאה, יששכר וזבולון השותפים בקמח
ובתורה.

וימסים את הברכות בבני בלהה וזלפה, גד ונח, נפתלי ואשר.
בסיום הברכות מנבא משה על העתיד לבוא לישראל
בנאמלה העתידה כאשר מלכותו של הקדוש ברוך הוא תהיה
לעין כל וישראל יהיו במדברות העליונה והגבוהה.

הפרשה מסתיימת בתאור הרגעים האחרונים של משה
רבונו העולה להר נבו ומשם מראהו הקדוש ברוך הוא
בפעם האחרונה בעיני בשר את הארץ לפני שהוא מת,
ונקבר בהר מול בית פעור, כדי לכפר על החטא שקטאו
ישראל בבעל פעור.

מקום קבורתו של משה לא נודע, ונעלם הוא כדי שלא
יחפך מקום קברו לעבודה זרה.

הפסוקים האחרונים של התורה מתארים את גדולתו
וצדקותו בדרגתו העצומה והנעלה של משה רבנו והנסים
והאותות שעשה לעיני כל ישראל.

מסתיימת התורה באות ל ומתחילה באות ב, לומר לנו
שכל מה שעשה משה באותות ובמופתים היה אך ורק
בזכות שבני ישראל שעבדו את ה"לב", לאביהם שבשמים,
ובסיימם את התורה חזרו לתחלתה - כי היא חיינו ואנחנו
נמינו ובה נהנה יומם ולילה.

נהגו לסים את התורה ביום שמיני עצרת - שמחת תורה,
יום זה הוא השיא של כל הימים הנוראים, אל יום זה
התחלנו להתכונן בראש חדש אלול, המלכנו עלינו את
השם בראש השנה, התפכרנו מחטאתנו ביום הכפורים,
ומתוך נקיות הנשמה ושמחת חג הסוכות אנו מגיעים אל
היום הגדול של שמיני עצרת לסים את התורה, ושוב
להתחיל מחדש, בתפלה שנזכה שוב ושוב לארץ שנים רבות
וטובות לסים ולהתחיל שוב את התורה בשמחה ובטהרה.

שבת שלו' ומבךך

עם יום טוב שמח

פרשתנו היא הפרשה המסיימת את
התורה ובכל שנה היא נקראת ביום
שמחת תורה, בין אם חל בחול או
בשבת קדש, בשונה מכל הפרשות
שקריאתם קבועה לשבתות.

חלק עקרי מהשמחה הגדולה ביום
זה, הוא מפני שאנו זוכים לסים שוב
את קריאת כל התורה.

עקר הפרשה עוסקת בברכות משה ביום הסתלקותו ובו
ביום לאחר שהתעלה והגיע לדרגה הגבוהה ביותר שילוד
אשה יכול להגיע אליה - איש האלוקים, הוא מבךך
באהבה את צאן מרעייתו - בני ישראל.

משה רבנו הרוצה הנאמן פותח בזכות של ישראל לקבל
את הברכה הזאת, כי קבלו על עצמם את תורת השם להם
ולבניהם לעולם, אשר לעמת שאר אמות העולם שלא אבו
לקבל את התורה, בני ישראל כאשר השם יתברך בא
והתגלה עליהם עם מקצת מרבבות המלאכים, אמרו נעשה
ונשמע והעמידו עצמם בתחתית ההר כדי שיכפה עליהם
השם יתברך את ההר כגיגית כדי לקבל את התורה, ובזכות
שהם קבלו על עצמם להיות כפופים לתורת השם יתברך
זוכים הם שהתורה היא מורשה להם לקהלת יעקב.

לפני שמשה רבנו מתחיל לברך את השבטים, מזכיר
להם שמלכות השם תמלוך עליהם בהיותם באחדות
לעבודת השם יתברך ולא חס ושלום במחלוקת.

שלוש פעמים מבךך משה רבנו את בני ישראל, בתחלה
מבךך אותם כלם כאחד, אחר כך מפרט ברכותיהם באופן
פרטי לכל שבט ושבט לפי תכונות השבט, ולבסוף שוב
חוזר ומבךך את כלם יחד.

משה פותח בברכת שבט ראובן, ומיד לאחריו מבךך את שבט
יהודה, שני שבטים אלו זוכים להתברך ראשונה, בגלל היותם
העומדים ראשונה במלחמות כבוש הארץ. ובגלל היות ראובן
הבכור ויהודה המלך.

ברכתו של שבט שמעון לא מזכרת במפורש בגלל מה שנעשה
על ידי שבט שמעון ונשיאם בזמן שישבו ישראל בשטים, כמו
שמזכר בסוף פרשת דלק.

אבל ברמז מזכרת ברכה גם לשבט שמעון בתוך ברכתו של
יהודה, במלים שמע השם קול יהודה.

לאחר שבךך את הראשונים חוזר לברך את שבט משרתי
השם - שבט לוי, אשר זוכים בגלל מסירות נפשם להשם

בְּמִדְּנוֹת לְשִׁבְחוֹת תּוֹרָה

אֲכַפֶּת לָךְ? תִּשְׁמַח. לֹא אֲכַפֶּת לָךְ? תִּבְכֶּה.

כְּדֵי שְׁנֻקֵּב מִשָּׁג כָּל־שֶׁהוּא מֵה זֶה צֶעַר כְּשֶׁאֵין אֲפָשֵׁרוֹת לְלַמֵּד תּוֹרָה, אוֹ כְּשֶׁאֵין זְכָלֶת לְלַמֵּד כְּמוֹ שְׁצָרִיךְ, נִבְיֵא מִעֲשֵׂה שִׁסְפֵּר הַמָּאֹן הַצַּדִּיק כְּבִי חַיִּים זִיִּצְיִק זצ"ל מִפְּאֵרֵי גִידוּלֶיהָ שֶׁל שִׁטַּת הַסֵּבָא מִנוֹבְהֶרְדּוֹק זצ"ל.

בִּימֵי מַלְחֶמֶת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה, הִגְלוּ הָרוֹסִים הָעִמְלָקִים הָרַשְׁעִים אֶת בְּנֵי הַיְּשִׁיבוֹת הַפּוֹלִיטִים לְסִיבִיר וְהַעֲבִידוֹם בְּעִבּוּדָה קָשָׁה יוֹתֵר מִעֲבֻדַּת פֶּרֶךְ בְּקָר אֵימִים בְּחֶרֶף וּבְחֹם מִצִּיק עִם זְבוּבֵי מוֹת בְּקֹץ.

לֹא הִיָּתָה זֹאת עֲבֻדַּת פֶּרֶךְ, הִיָּתָה זֹאת עֲבֻדַּת מוֹת, שִׁטָּה שֶׁפָּתְחוּ הָאֲרוּרִים וּבָהּ הִאָּדָם מֵאֲבָד אֶת חַיָּו בְּעִבּוּדָה קָשָׁה. בְּעִבּוּדָה מִעֵין זֹאת מִלְּפָנוֹת בְּקָר וְעַד לַעֲמֵק הַלְּגִלָּה, עָבַד גַּם הַבְּחֹר חַיִּים זִיִּצְיִק שֶׁהִגְלָה יַחַד עִם בְּנֵי יְשִׁיבָה רַבִּים לְגָלוּת הַמּוֹת הַנוֹכָא - סִיבִיר.

בְּמַלִּים קְצָרוֹת מֵאִד מִתְאַר כְּבִי חַיִּים אֶת הַסֵּבָל הָעָצוֹם מִעֲבֻדַּת הַמּוֹת הַנוֹכָא.

אָבֵל בְּמַלִּים רַבּוֹת וּבְמִשְׁפָּטִים אֲרָפִים, הוּא מִתְאַר אֶת הַסֵּבָל הָעָצוֹם שֶׁהוּא נִחְבְּרִי סָבְלוֹ מִכֵּן שֶׁלֹּא הָיָה בְּאֲפָשֵׁרוֹתָם לְלַמֵּד תּוֹרָה, הֵן מִפְּאֵת לַחַץ הַנוֹגְשִׁים וְהֵן מִפְּנֵי שֶׁהָאֲרוּרִים הָרַשְׁעִים הִסְרִימוּ כָּל דָּבָר שֶׁבְּקִדְשָׁהּ וּבְכָלֶלָּהּ אֶת סִפְרֵי הַלְמוּד וְהַתַּפְּלוּת, אֲפִילוֹ סֵפֶר תְּהִלָּה לֹא הָיָה בְּנִמְצָא.

וּמִכֵּן הִקְשִׁי הָעָצוֹם שֶׁהָיָה לָהֶם שָׁם, הַכָּאֵב הַכִּי גָדוֹל הָיָה עַל כֵּן שֶׁאֵין לָהֶם אֵיךְ לְלַמֵּד תּוֹרָה.

מִמִּשִּׁיב כְּבִי חַיִּים זצ"ל וּמִסְפֵּר, יוֹם אֶחָד הִגִּיעָה שְׂמוּעָה לְאֶזְנוֹ עַל בְּחֹר יְשִׁיבָה שֶׁהִגְלָה אֵף הוּא לְסִיבִיר, וּבְנִסֵּי נִסִּים הִצְלִיחַ לְהַבְרִיחַ מִסֵּבָת נְדָרִים וּבִיָּה.

מִרְבַּ הַשְּׁתוֹקֵקוֹת לְדָף גִּמְרָא, שֶׁם הַבְּחֹר חַיִּים זִיִּצְיִק אֶת נַפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ, וּבְאֲמָצֵעַ הָעֲבֻדָּה, הִתְחַמֵּק וְהִלָּךְ מִרְחֹק שֶׁל כְּמָה קִיּוּמִסְטִרִים כְּדֵי לְקַבֵּל מֵאוֹתוֹ בְּחֹר חֶלֶק מִהַגְמֵרוֹת, כְּדֵי שִׁיכָל לְלַמֵּד בְּהֵן.

אִילוֹ הוּא הָיָה נִתְפַּס, הָיָה מִשְׁלָךְ לִכְלֹא וְנִמְקֵשׁ שָׁם לַמּוֹת, אֵךְ הוּא לֹא הִתְחַשֵּׁב בָּזֶה כָּלֵל, מִתּוֹךְ רְצוֹנוֹ וְתִשְׁוֹקָתוֹ לְלַמֵּד תּוֹרָה גַּם בְּתוֹךְ גִּיא הַצִּלְמוֹת.

זֶה לָנוּ דִּגְמָא לְמִי שְׂרָאִי לוֹ לְשִׁמוּחַ בְּשִׁמְחַת תּוֹרָה.

כְּשֶׁנִּפְצֵז וְנִרְקָד לִפְנֵי הַתּוֹרָה, נִתְבַּוְּנוּ בַּדְּבָרִים אֵלֶּה, וְנִשְׁיב אֵל לְבָנוּ שֶׁאֵם אֲנִיחֵנוּ רוֹצִים לְהִיּוֹת "מִתְחַנְּנִים" בְּשִׁמְחַת הַזֹּאת, אֲנִיחֵנוּ צָרִיכִים גַּם לְהִיּוֹת שִׁיכִים לְשִׁמְחָה.

כִּיצַד נִהְיָה שִׁיכִים לָהּ? עַל יְדֵי שְׁנִרְצָה עוֹד וְעוֹד לְלַמֵּד תּוֹרָה, שִׁיכָאֵב לָנוּ כְּשֶׁאֵי אֲפָשֵׁר לְלַמֵּד תּוֹרָה, שֶׁלֹּא נִהְיָה תִּינוּקוֹת הַבּוֹרְחִים מִבֵּית הַסֵּפֶר.

כִּנֵּה אֵלֵי יֶלֶד חֶכֶם וּמִתּוֹק בְּשִׁאֲלָה מִתּוֹךְ תְּמִימוֹת וְכִנּוּת: הֵאֵם גַּם בְּדוֹר שְׁלָנוּ צָרִיךְ לְהִיּוֹת כָּאֵלֶּה?

נָן, מֵה אֲתָם חוֹשְׁבִים, זֶה גַּם בְּשִׁבִּיל הַדּוֹר שְׁלָנוּ, נְכוּן? בְּנִדְאִי, כִּי הַתּוֹרָה הִיא אוֹתָהּ תּוֹרָה וְהַיְּהוּדִי אוֹתוֹ יְהוּדִי, וּבְדוֹר ה' בְּדוֹר כְּמוֹ שְׁלָנוּ שֶׁהִשְׁפַּע מִכְּסָה אֲרָץ, בְּנִדְאִי שְׁצָרִיךְ לְהִיּוֹת אֲכַפֶּת אִם יֵשׁ מִשְׁהוֹ שְׂמוֹנֶעַ מִלְּמַד, כִּי הֵרִי טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ מֵאֵלֶּפֶי זֶהָב וְנָכֶסֶף, וְעַל זֶהָב וְנָכֶסֶף עוֹד לֹא שְׂמִעָנוּ שְׂמִיּוּשָׁהוּ יֹאמֵר שֶׁזֶה לֹא מִדְּבַר לְדוֹר שְׁלָנוּ, כִּי אֲנִיחֵנוּ דוֹר חֲלָשׁ.

אִם הַדּוֹר לֹא חֲלָשׁ בְּעִנְיָנֵי זֶהָב וְנָכֶסֶף, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שֶׁהוּא חֲזָק בְּעִנְיָנֵי לְמוֹד הַתּוֹרָה וּבָהּ נִגִּיל וְנִשְׁשֵׁשׁ כִּי הִיא טוֹבָה מִכָּל וְהִיא הַכָּל.

מִעֲשֵׂה שֶׁשָּׁח הַמָּאֹן הַמִּפְרָסֵם כְּבִי יִצְחָק בְּלֶאָזֶר זצ"ל > 'אִיצֵלָה פֶּטְרִבוֹרְגֶּר', תִּלְמִידוֹ שֶׁל אוֹר יִשְׂרָאֵל מִסְלֻנֵּט זצ"ל.

הִנֵּה זֶה בָּיוֹם שִׁמְחַת תּוֹרָה אֲצֵל כְּבִי יִשְׂרָאֵל סִלְנִטֶּר זצ"ל, תִּלְמִידוֹ הַתְּאֲסָפּוֹ בְּמַעֲוֵנוֹ לְקִיָּם מִצּוֹת שִׁמְחַת תּוֹרָה. נִקֵּל לְשַׁעַר אֶת הַתְּלַהּבוֹת הַשִּׁמְחָה אֲצֵל יְהוּדִים נִלְהִיִּם וּבְדָבָרִים כִּי יִשְׂרָאֵל סִלְנִטֶּר וְתִלְמִידוֹ.

מִי שֶׁלֹּא רָאָה הַתְּלַהּבוֹת מִעֵין זֹאת כְּמַעֲט שֶׁאֵין זְכוֹל לְהַשִּׁיג אֶת זֶה: כְּשֶׁסִּפֵּר תּוֹרָה בְּיָדָם נִצְאָו הַמָּאֹנִים הַגְּדוֹלִים בְּרַקוּדִים וְהַתְּעַלְזוֹ כִּילְדִים קִטְנִים, וְכִבְנוֹ הַגְּדוֹל אֲתָם יַחַד.

כִּינֵן שֶׁהִגִּיעָה הַשִּׁמְחָה לְמִדְּרַגָּתָה הַכִּי עֲלִיוֹנָה כְּרֵשׁ הַזָּקֵן ר' יִשְׂרָאֵל סִלְנִטֶּר מִן הַחֲבוּרָה וְנִשְׁבַּ לּוֹ מִן הַצַּד, וְכִשְׁהִתְבַּוְּנוּ הַתְּלַמִּידִים סָבִיבָם כָּאוֹ שֶׁהַכְּבִי יוֹשֵׁב בְּפִנֵּה וְ...בוֹכָה. מוֹבֵן שֶׁאִישׁ לֹא הָיָה נֹעֵץ לְשִׁאֲלוֹ אוֹתוֹ לְפֶשֶׁר הַדְּבָר.

לְאַחַר שֶׁעָה קָלָה הִרְהִיב עוֹז בְּנַפְשׁוֹ כְּבִי אֶלְיָה קִרְטִינֶגֶר [לְוִינְסוֹן] זצ"ל, שֶׁהָיָה תִלְמִיד חֲבֵר לר' יִשְׂרָאֵל וּבְעֶצְמוֹ מָאֹן וְצַדִּיק, וְשִׁאֲלָה אֶת פִּי ר' יִשְׂרָאֵל לְסִבָּת בְּכִיָּתוֹ.

נִתֵּן בּוֹ ר' יִשְׂרָאֵל עֵינִים נּוֹגוֹת וְעֵנָה בְּקִצְרָה, שֶׁכֵּשׁ תּוֹנֵתִי נְעוּץ בְּשִׁמְחָה.

בְּשִׁעָה שֶׁאֵין חוֹשֵׁב בָּזֶה כְּמָה גְּדוּלָּה צְרִיכָה לְהִיּוֹת הַשִּׁמְחָה בְּתוֹכָהּנּוּ מִתְעוֹרְרָתָה בִּי עֲצֻבוֹת גְּדוּלָּה עַל שֶׁלֹּא שְׂמִרְתִּי אֶת הַתּוֹרָה כְּרָאוֹי, וּמִצְטָעֵר אֲנִי עַל זֶה שֶׁמְקוּפַּחַת הִיא זְכוּתִי בְּתוֹךְ הַמִּתְחַנְּנִים שֶׁל שִׁמְחָה זֹאת...

הַתְּחִיל ר' אֶלְיָה זצ"ל לְנַחֲמוֹ וּלְהַזְכִּיר לוֹ אֶת רוֹב עֲסָקוֹ בַּתּוֹרָה וּמַעֲשֵׂי צְדָקָתוֹ הַגְּדוֹלִים... עָנָה ר' יִשְׂרָאֵל וְשִׁאֲלָה אוֹתוֹ בְּשִׁנְיָנוֹת:

מִיִּלָּא, טוֹב, כָּל זֶה נִחְמָה בְּשִׁבִּילִי, אָבֵל עַל מֵה שְׂמַח אֲתָה?

ר' יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשׁ נִדְאִי לֹא הִתְבַּוְּנוּ לְבִישׁ אֶת תִּלְמִידוֹ הַגְּדוֹל. רְצוֹנוֹ הָיָה רַק לְהַזְכִּיר לוֹ אֶת הַכָּלֵל הַמּוֹסְרִי שְׁצָרִיכִים אֲמָנָם לְהַפְּךְ בְּכָל שִׁעָה בְּזְכוּת חֲבֵרוֹ, צְרִיכִים תְּמִיד לְנַחֵם אֶת חֲבֵרוֹ, בְּרֵם כְּלָפֵי עֲצָמוֹ צָרִיךְ לְהַחֲמִיר...

וּבְכֵן, אִם אֲמָנָם מוֹצֵא אֲתָה נִחְמָה בְּשִׁבִּילִי, מֵהִי הַזְכוּת שְׂמִצָּאָתָה לְעֶצְמְךָ? עַל מֵה תִּשְׁמַח אֲתָה?

מִיד פֶּרֶץ גַּם ר' אֶלְיָה זצ"ל בְּבִכִי, וְאֵל בְּכִי הַצִּטְרָפוֹ כָּל הַתְּלַמִּידִים וּבְכֵי בְּיַחַד וְהַשִּׁמְחָה נִהְפָּכָה לִילְלָה מְרָה...

פְּתָאוּם קָם ר' יִשְׂרָאֵל מִמְּקוֹמוֹ, הִרְגִּיעַ אֶת תִּלְמִידוֹ וּפְנָה אֵלֵיהֶם בְּדְבָרֵי עֲדוּד ---

אֲחִי, קָרָא בְּקוֹל, אִי לֹאֲתָה, שִׁמְחָה זֹאת שְׁלָנוּ הִיא.

מִתּוֹךְ בְּכִיָּה זֹאת, אָמַר ר' אִיצֵלָה, הַפְּרַתִּי מֵה עֲמָקוֹ וְסוּדוֹת זְכוּתָנוּ לְשִׁמוּחַ הַיּוֹם.

כֵּךְ מִי שֶׁהִפָּךְ בַּתּוֹרָה וְשׂוֹאֵף אֶלְיָה מִמַּעֲמָקֵי לֵב עֲשׂוֹי לְהַצְטָעֵר שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא תְּמִיד יְדֵי חוֹבָתוֹ שֶׁאֵינוֹ מְקַיֵּם אֶת כָּלָה.

מוֹסֵר כְּלִיּוֹת זֶה, צֶעַר זֶה, רִגְשׁ חֲרָטָה זֶה וְתִרְעָמָתָה זֹאת עַל עֲצָמָנוּ, רָאִיוֹת בְּרוּרוֹת הֵן מֵה אֲמִיצָה הִיא הַהִתְקַשְּׁרוֹת שֶׁבָּה אֲנִי מַעֲוִירִים בַּתּוֹרָה!

מִי הָאִישׁ שֶׁלֹּא שָׁמַע פְּעַם יְהוּדִי נֶאֱמַר עַל זֶה שֶׁאֵין חֲמִיּוֹ הַקְּשִׁים נוֹתֵנִים לוֹ לְהִתְנַהֵג עַל פִּי רוּחַ הַתּוֹרָה.

לֹא שֶׁהוּא מִתְעַנֶּה עַל יְדֵי הַתּוֹרָה אֲלָא שֶׁעֲנוּיָו מַעֲבָבִים בְּיָדוֹ לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה.

מִי שֶׁפּוֹאֵב לוֹ עַל כֵּן שֶׁהוּא לֹא זוֹכֵה לַעֲסֹק מִסְפִּיק בַּתּוֹרָה, הוּא זָכָאי וְרָשָׁאי לְשִׁמוּחַ הַיּוֹם.

מִי שֶׁבִּלְבּוֹ דָּאָגָה עַל כֵּן שֶׁהוּא חֹסֵר עֲדִינִן בְּלְמוּד הַתּוֹרָה, הוּא צָרִיךְ לַעֲלוֹז בָּהּ בָּיוֹם שִׁמְחָתָה.